

A photograph of a man with glasses, a woman, and a young child looking at a book together. The man is on the left, wearing glasses and a blue and white striped shirt. The woman is in the foreground, looking at the book. The child is in the middle, looking at the book. The book is blue and has a picture of a family on the cover. The background is a bright, indoor setting with a window and some greenery.

TOISENLAINEN TAPA SYÖDÄ

KÄYTÄNNÖN VINKKEJÄ
LETKURAVITSEMUKSEN
TOTEUTUKSEEN

”

Kun asia tuli ensi kertaa puheeksi, emme tienneet mitään letkuista, letkuravitsemuksesta emmekä sen toteuttamisesta. Yleensähan ajatellaan, että ravintoa ja ruokaa saa vain suun kautta tai suoneen tiputtamalla. Olo tuntui paremmalta, kun saimme tietoa toimenpiteestä ja letkuravitsemuksen toteutuksesta.”

TOISENLAINEN TAPA SYÖDÄ

Tieto siitä, että oma lapsi tarvitsee letkuravitsemusta, voi herättää monenlaisia tunteita. Toisaalta voi olla helpotus, ettei enää tarvitse murehtia, saako lapsi tarpeeksi ravintoa. Toisaalta mieleen voi nousta monia kysymyksiä, joista osa liittyy käytännön asioihin ja osa tunne-elämään.

On normaalia, että uudessa tilanteessa moni asia askarruttaa. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi ”Mitä seuraavaksi tapahtuu?” tai ”Selviänkö tästä?”

Voi viedä aikansa ennen kuin lapsen letkuravitsemuksen vaatimat uudet rutiinit asettuvat osaksi arkea. Kun vanhempi ja lapsi ovat tottuneet uusiin rutiineihin, herää todennäköisesti monia uusia käytännön kysymyksiä, joista on otettava selvää.

Oikean tiedon ja tuen avulla totut vähitellen syöttämään lasta letkulla. Samalla sinun on helpompi iloita tämän syömistavan hyvistä puolista. Jos olet epävarma jostakin, kannattaa aina kääntyä hoitavan sairaanhoitajan, ravitsemusterapeutin tai lääkärin puoleen.

Monet vanhemmat ovat pyytäneet lisää tietoa letkuravitsemuksen käytännön toteutuksesta voidakseen varautua siihen, miten toimenpiteen jälkeen toimitaan.

Tässä esitteessä on käytännönläheisiä vinkkejä ja helppotajuista tietoa letkuravitsemuksen käytännön toteutuksesta. Siinä kerrotaan myös muiden vanhempien kokemuksista.

MAHALAUKKUAVANNE

Mahalaukkuavanne eli gastrostooma tarkoittaa, että mahalaukkuun kulkee syöttöletku vatsanpeitteiden läpi. Yleisiä gastrostoomaletkuja ovat seuraavat:

SYÖTTÖNAPPI

PEG-LETKU

NASOGASTRINEN SYÖTTÖLETKU

(nenän kautta mahalaukkuun vietävä letku)

GASTROSTOMIALETKU

Nämä tuotteet näyttävät hiukan erilaisilta, ja ne asetetaan paikoilleen eri tavoin. Niillä on silti sama tehtävä: ne tarjoavat vaihtoehdoisen tavan kuljettaa ruoka mahalaukkuun.

LETKURUOKINTAMENETELMIÄ

Ravinto voidaan antaa letkulla monin eri tavoin. Lääkäri valitsee sopivan tavan lapsen tarpeiden ja terveydentilan perusteella.

- **MAHALAUKKUAVANNE** eli gastrostooma kulkee suoraan vatsanpeitteiden läpi mahalaukkuun. Lapsen tarvitsema ravinto annetaan avanteen kautta kulkevan letkun avulla. Mahalaukkuavanne on yleinen ratkaisu tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee letkuravitsemusta melko pitkään.

Nappi on pieni ja myötäilee lapsen vatsan ihoa. Nappi on lapsen kannalta kätevä, joten sekä lääkärit että vanhemmat suosivat usein tätä vaihtoehtoa.

- **NASOGASTRINEN SYÖTTÖLETKU** vie sekin ravinnon suoraan mahalaukkuun, mutta nenän kautta. Sitä käytetään yleensä tilanteissa, joissa letkuravitsemuksen tarve on melko lyhytaikainen, esim. leikkaukseen valmistauduttaessa.
- Letku voi kulkea myös suoraan ohut- tai pohjukaissuoleen. Tällaiset letkut ovat harvinaisempia, mutta niitä voidaan käyttää, jos lapsella on mahalaukkuongelmia.

MILLAISTA RUOKAA ANNAN LAPSELLE?

Lapselle annettava letkuravintovalmiste valitaan lapsen ravitsemustarpeiden, iän, painon, allergioiden jne. perusteella yhdessä ravitsemusterapeutin tai lääkärin kanssa.

Valmiilla lasten letkuravintovalmisteilla on monia etuja. Ne ovat:

- nimenomaan letkuravitsemusta saaville lapsille suunniteltuja
- ravitsemuksellisesti täysipainoisia
- lapsen ravitsemustarpeita vastaavia
- hygieenisii
- helppokäyttöisiä
- hyvin juoksevia, mikä pienentää letkun tukkeutumisriskiä
- käytettävissä sekä muun ruoan lisänä että ainoana ravintona.

Letkuravintovalmisteen lisäksi lapsi voi usein syödä tavallista kotiruokaa suun kautta.

Jotkut lapset saavat letkuravintoa tavallisen ruoan lisänä. Toiset saattavat syödä edelleen pieniä määriä tavallista ruokaa suun kautta letkuravitsemuksen lisänä. Jotkut lapset syövät päivisin tavalliseen tapaan ja saavat illalla letkuravintoa. On myös lapsia, jotka saavat pelkkää letkuravintoa, koska tavallinen ruoka ei sovi heille. Heillä voi olla esim. suun tai nielun ongelmia.

” Katamme aina Alicelle lautasellisen ruokaa lounaalla ja päivällisellä, ja hän istuu pöydässä, kun syömme. Usein hän ottaa muutaman suupalan ruokaa lautaseltaan.”

Mikäli mahdollista, on tärkeää antaa lapselle edelleen silloin tällöin ruokaa suun kautta, jotta suun motoriikka säilyy.

Olin pelkästään iloinen. Kaikki taistelu ja stressaaminen oli ohi! Nyt ei enää tarvinnut pelätä, että en pystyisi antamaan tytölle lääkettä tai penisilliiniä silloin kun niitä tarvittiin.”

TIESITKÖ?

- Monissa tapauksissa **lääkkeet** voidaan antaa mahalaukuuvanteen kautta. Tässä on omat etunsa, sillä joidenkin lasten on vaikea niellä tabletteja tai he eivät pidä niiden mausta. Lääkäri kertoo, mikä sopii omalle lapsellesi, esim. mihin aikaan vuorokaudesta lääke annetaan, annetaanko se ennen ruokaa vai sen jälkeen jne. sekä mikä lääke-muoto sopii lapselle parhaiten – neste, tabletti vai kapseli.
- Lapselle voidaan antaa letkun kautta myös **nestettä** – vettä tai muuta lapsen tavallisesti nauttimaan juomaa. Tämä on hyvä tapa ehkäistä nestehukkaa.

LETKURAVITSEMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT APUVÄLINEET

Kun on aika aloittaa lapsen letkuravitsemus kotona, tarvitset monenlaisia välineitä ja tarvikkeita. Saat sairaalasta sekä itse tarvikkeet että ohjeet niiden käyttöön.

Syöttöpumppu pumpppaa letkuravinnon ravinnonsiirtolaitteen läpi. Pumppu antaa ruoan niin nopeasti tai hitaasti kuin halutaan.

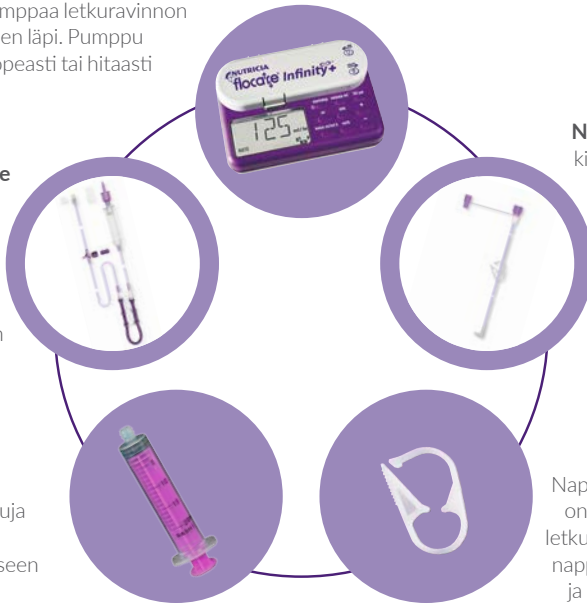
Ravinnonsiirtolaite on letkusto, jonka toinen pää yhdistetään letkuravintovalmistepakkaukseen ja toinen pää suoraan syöttöletkuun.

Ruiskut

Erilaisia oraaliruiskuja käytetään ruoan ja lääkkeiden antamiseen letkun kautta sekä letkun huuhtelemiseen.

Nappisyöttöletku kiinnitetään siirtolaitteen ja napin väliin.

Nappisyöttöletkussa on **pikasulkija**, jolla letku suljetaan ennen nappiin yhdistämistä ja siitä irrottamista.

VINKKEJÄ

Osoitteessa
www.nutriciaflocare.com
on lisätietoa Nutrician Flocare
Infinity -syöttöpumpusta.
Sivustolla on myös
interaktiivinen
pumpukoulutus.

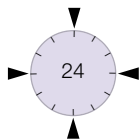

Otan letkuruoan pois jääkaapista puoli tuntia ennen Joelin ruoka-aikaa ja annan sen lämmitä huoneenlämpöiseksi. Annan Joelille vähän vettä siirtolaitteen kautta. Sitten kaadan ruoan letkuruoalle tarkoitettuun säiliöön ja ripustan säiliön roikkumaan.

Kun on ruoka-aika, kiinnitän siirtolaitteen säiliöön ja pumppuun ja käynnistän pumpun. Valitsen Joelin syöttöaikataulun mukaisen syöttönopeuden ja painan käynnistysnappia. Kun koko ruoka-annos on annettu, sammutan pumpun, irrotan siirtolaitteen ja annan Joelille taas vettä kuten aiemminkin.

Yleensä istun hänen vieressään ja luen hänelle jotakin tai juttelen hänen kanssaan syötön aikana.

MILLOIN JA MITEN NOPEASTI LAPSEN LETKURAVINTO ANNETAAN?

Annossyöttö tarkoittaa, että lapselle annetaan ruokaa tavallisten aterioiden tahtiin pumpulla tai ruiskulla.

Yösyöttö toteutetaan lapsen nukkuessa. Ravintovalmiste ripustetaan telineeseen. Jos käytössä on pumpppu, siitä valitaan annettava ruokamäärä ja antonopeus. Jos käytössä on painovoimalla toimiva käsivarainen ravinnonsiirtolaite, säädetään tiputusnopeus.

Jatkuva syöttö tarkoittaa, että ruoka annetaan hitaasti useiden tuntien kuluessa joko pumpulla tai painovoiman avulla.

MITEN RUOKA SAADAAN MAHALAUKKUUN?

Ruoka voidaan antaa joko **ruiskulla, pumpulla tai painovoiman avulla**.

Ruiskua käytettäessä syöttöruisku yhdistetään suoraan siirtolaitteeseen tai letkuun. Vanhempi päättää syöttönopeuden itse. On kuitenkin tärkeää, että letkuravintoa ei anneta liian nopeasti.

Jos käytössä on **pumpppu**, sen asetuksista valitaan nopeus, jolla letkuravinto pumpataan siirtolaitteen kautta mahalaukkuun.

Painovoiman avulla syöttö tarkoittaa, että letkuravintovalmiste ripustetaan korkealle tippatelineeseen ja sen annetaan tippua painovoiman avulla. Nopeus valitaan ravinnonsiirtolaitteen rullasulkijan avulla.

Huom. Ravitsemusterapeutin/lääkärin antama syöttöaikataulu on laadittu lapsesi yksilöllisten tarpeiden perusteella. **Jos sinusta tuntuu, että aikataulu ei toimi ja lapsi voi huonosti, lue siedettävyyso ongelmista sivulta 13.**

TARKISTUSLISTA

Seuraavassa tarkistuslistassa luetellaan ennen letkuravinnon antoa ja sen jälkeen tehtävät toimet.

SYÖTÖN YHTEYDESSÄ

- Tarkista ravinnonsiirtolaite.
- Noudata hoitohenkilöstön antamia hygieniaohjeita.
- Tarkista ennen syöttöä, että siirtolaite on kiinnitetty oikein (hoitohenkilöstö opettaa tämän).
- Huuhto aina syöttöletku käytön (syötön tai lääkkeiden annon) jälkeen, jotta se ei tukkeudu.
- Syötön aikana lapsen tulee istua pystyasennossa. Yöllä hän voi olla syötön aikana puoli-istuvassa asennossa.
- Anna lapselle vettä, jotta hän saa varmasti tarpeeksi nestettä (kysy sopiva määrä ravitsemusterapeutilta).

PÄIVITTÄIN

- Huolehdi aina kaikkien apuvälineiden puhtaudesta. Pyydä sairaanhoitajalta hygieniaohjeet.
- Harjaa lapsen hampaat kahdesti päivässä, jotta hampaat ja suu ovat puhtaat.
- Hoida mahalaukkuavannetta ympäröivää ihoa, jotta se ei ärry. (Sairaanhoitaja neuvoo, miten ihoa hoidetaan.)

ONGELMATILANTEET

Joskus lapsen letkuruokinnassa voi olla ongelmia. Kokeneillakin vanhemmilla voi olla pulmansa. Käänny oman yhteyshenkilösi puoleen, jos olet epävarma jostakin lapsen letkuravitsemukseen liittyvästä asiasta tai jos ilmenee ongelmia. (Yhteyshenkilönä on usein ravitsemukseen erikoistunut sairaanhoitaja.) Voit aina pyytää apua, jos olet epävarma jostakin, esim. jos lapsella on ripulointia tai ummetusta tai jos pumppu lakkaa toimimasta.

Joskus letkuravitsemus voi aiheuttaa siedettävyyso ongelmia. Niitä esiintyy yleisimmin letkuruokinnan alussa, kun elimistö ei ole vielä tottunut tilanteeseen eivätkä rutiinit ole vielä kohdallaan. Joskus letkuravintovalmiste tulee muuttaa, jotta letkuravitsemus alkaa sujua.

Siedettävyyso ongelmia voivat olla esimerkiksi

- Oksentelu
- Ripuli
- Ummetus
- Ilmavaivat

Pyydä apua hoitohenkilöstöltä, jos epäilet, että lapsi ei siedä kunnolla letkuravitsemusta. Syöttörutiinit tulee ehkä tarkistaa ja tehdä pieniä muutoksia. Esim. syöttönopeuden korjaaminen tai annettavan letkuravinnon muuttaminen voi olla tarpeen. Hoitohenkilöstö osaa ehdottaa hyviä keinoja siedettävyyden parantamiseksi.

Noudata saamiasi neuvoja. Ota kuitenkin yhteys sairaalaan/kuntoutusyksikköön tai yhteyshenkilöön seuraavissa tilanteissa:

➤ **Syöttönappi tai -letku on irronnut/siirtynyt**

(usein vanhemmat opetetaan panemaan se itse takaisin paikalleen)

➤ **Letku on tukkeutunut eikä aukea huuhtelemalla**

➤ **Lapsi voi huonosti** (ripuli, ummetus jne.)

➤ **Epäilet, että avanneaukko on infektoitunut**

(punoitusta, turvotusta tai nestettä mahalaukkuavanteen ympärillä)

”Kun poika kasvoi, hän alkoi kiskoa letkua ulos. Se oli hankalaa, mutta meidän piti vain opetella laittamaan se itse takaisin paikalleen. Kokeilimme erilaisia letkuruokia, ja ikävä kyllä Noelilla oli mahavaivoja ennen kuin sopiva ruoka löytyi. Nyt käytössä on sopiva letkuruoka ja poika on iloinen ja virkeä.”

MUIDEN VANHEMPIEN KOKEMUKSIA LETKURAVITSEMUKSESTA

LAPSI KISKOO LETKUN POIS

” Kun Annielle tehtiin mahalaukkuavanne, minua huoletti kovasti, että hän vetäisi sen ulos ja että se irtoaisi. Toisen perheen vanhempi kehotti meitä tekemään nukelle samanlaisen avanteen kuin Anniella. Sitten selitimme Annielle, mihin saa koskea ja mihin ei ja mitä kohtia on varottava. Se toimi todella hyvin. Tyttö rakastaa nukkeaan ja toimii juuri niin kuin nukan kanssa on näytetty. Olemme myös kuulleet, että lapsille voi pukea käsineet, jotta he eivät vedä avannetta ulos. Meidän ei kuitenkaan tarvinnut tehdä niin.”

ULKOLEIKIT

” Kun poika leikkii ulkona, esimerkiksi puistossa, työnnämme kaikki ulkonevat letkun osat vaatteiden sisään. Pienempänä hän käytti aina haalaria ja pystyi sen ansiosta liikkumaan vapaasti ilman huolta avanteesta. Perheryhmässä erään ystävän pojalla on nasogastrinen syöttöletku. Hän teippaa letkun kiinni pojan kasvoihin. Se on vain hetkellinen este, mutta jos letku tarttuu johonkin, äiti huomaa sen ennen kuin koko letku ehtii irrota.”

UINTI

” Lääkäri kertoi, että voisimme aloittaa uimisen 2–3 viikon kuluttua avanteen asettamisesta. Se onnistui hienosti. Ennen veteen menoa tarkistamme, että PEG-letku on suljettu kunnolla. Kaikki muu sujuu tavalliseen tapaan. Se on pojalle päivän paras hetki.”

LOMAT

” Meillä tämä vaikuttaa vain siihen, montako päivää olemme poissa kotoa. Viikonloppumatkat ovat helppoja. Otamme varmuuden vuoksi mukaan ylimääräisen siirtolaitteen, pojan ruoat ja yhdet tarvikkeet. Katson tarkistuslistasta, mitä tarkalleen pakkaan mukaan. Pidemmät matkat vaativat hiukan enemmän suunnittelua, mutta matkailu on meistä ihanaa. Viime vuonna lensimme Australiaan, eikä siinä ollut mitään ongelmia. Selvitimme etukäteen, minne haku-tuisimme, jos ongelmia tulisi, mutta kaikki sujui hienosti.”

OKSENTELU

” Williamin 'PEG-uran' alussa hänellä oli paljon refluksia ja hän oksenteli paljon. Syötimme häntä liikaa ja liian nopeasti, enemmän ja nopeammin kuin hänen mahansa kesti. Myöhemmin pystyimme suurentamaan ruokamääriä. Puheterapeutti kehotti antamaan aluksi vähän ruokaa suuhun. Silloin mahansuu sulkeutuu ruoan tullen, ja refluksin riski pienenee. Tämä on toiminutkin Williamin kohdalla. Poika myös reagoi herkästi, jos ruoka on liian kylmää. Hänelle tulee silloin huono olo. Samoin silloin, jos hän ei istu pystyasennossa.”

SANASTO

SANA	SELITYS
Adapteri	Väline ravinnonsiirtolaitteen/syöttöletkun ja syöttöruiskun yhdistämiseen.
Ravinnonsiirtolaite, siirtolaite	Letkusto, jonka toinen pää kiinnitetään letkuravintovalmistepakkaukseen ja toinen syöttöletkuun.
Pikasulkija	Estää syöttöletkussa ravinnon/mahasisällön virtauksen.
Annoisyttö	Letkuravinnon anto tavallisia aterioita vastaavina määrinä ja ajankohtina.
Enteraalinen ravitseminen	Ravinnon anto ruoansulatuskanavan kautta.
Nappisyöttöletku	Siirtolaitteen ja napin väliin kiinnitettävä letku ravinnonannon ajaksi.
Gastro-	Mahaan liittyvä.
Gastroskooppi	Mahantähystin. Ohut, taipuisa letku, jonka kärjessä on kamera; käytetään mahalaukun tutkimuksissa ja mm. gastrostomian eli mahalaukkuavanteen teon yhteydessä. Tähystin viedään suun kautta sisään ja kuljetetaan ruokatorvea pitkin mahalaukkuun.
Gastrostooma	Mahalaukkuavanne on aukko, josta letku kulkee vatsanpeitteiden läpi mahalaukkuun.
Gastrostoomaletku	Mahalaukkuun vatsanpeitteiden läpi vietävä letku, jota käytetään ravinnon, nesteiden ja/tai lääkkeiden antoon.
Syöttö painovoiman avulla	Ravinto virtaa painovoiman avulla ripustamalla letkuravintovalmiste korkeaan tippatelineeseen.
Nappi	Kutsutaan myös syöttönapiksi. Laitetaan valmiiseen avanteeseen.
Jatkuva syöttö	Letkuravinnon hidas anto etukäteen valitulla nopeudella useiden tuntien kulussa ilman taukoja.
Henkitorvi	Kurkunpäästä keuhkoihin kulkeva putkimainen rakenne.
Nasogastrinen syöttöletku	Letku, jota käytetään ravinnon, nesteiden ja/tai lääkkeiden antoon nenän kautta ruokatorvea pitkin mahalaukkuun.
Syöttöpumppu	Pumppu, joka pumpkaa ravinnon tasaisesti ja tarkasti ravinnonsiirtolaitteen läpi. Pumpusta voidaan valita haluttu nopeus ja annettava ravintomäärä.
Oraalinen	Suuhun liittyvä.
PEG	Perkutaaninen endoskooppinen gastrostomia. Gastroskooppiavusteinen tapa viedä letku vatsanpeitteiden läpi mahalaukkuun.
Syöttö pumpulla	Ravinnon anto pumpun avulla.
Letkuruokinta	Ravinnon anto letkun avulla suoraan mahalaukkuun tai suoleen.
Letkuravinto	Nestemäinen ruoka, joka valitaan potilaan tarpeiden mukaisesti.
Syöttö ruiskulla	Ravinnon anto ruiskulla letkun kautta.
Avanne	Kirurgisesti luotu kanava, esim. vatsanpeitteisiin PEG-letkua/nappia varten tehty aukko.
Tähystysleikkaus	Leikkaus, jossa esim. vatsanpeitteisiin ei tehdä tavallista leikkausviiltoa vaan vain pienempiä viiltoja, joista instrumentit viedään sisään.

Suuret kiitokset kaikille vanhemmille,
lapsille ja terveydenhuollon ammattilaisille, jotka
auttoivat tämän oppaan laatimisessa tarjoamalla
tietoa ja kertomalla kokemuksistaan.

Lasten Infatrini- ja Nutrini-letkuravintovalmisteet on
tarkoitettu lapsille, jotka tarvitsevat apua riittävän
ravinnonsaannin varmistamiseen. Saatavilla on
monenlaisia Nutrini-valmisteita eri ikäryhmille
ja erilaisiin ravitsemustarpeisiin.
Lisätietoa saat osoitteesta
letkuravitsemus.fi.

Esitteen on laatinut Nutricia Medical Oy. Saatavilla on myös esite
”Toisenlainen tapa syödä – Tukea ja tietoa letkuravitsemuksen toteutukseen”.

**Nutrini on kliininen ravintovalmiste, jota on käytettävä
lääkärin tai ravitsemusterapeutin valvonnassa.**

Yhteystiedot:
Nutricia Medical Oy
Linnankatu 26 A, 20100 TURKU
infosuomi@nutricia.com
www.letkuravitsemus.fi

